

385.611(049.3)

"1899"

Szerző Toldy László

Cím Csatorna Budapest körül.

Forrás:

Esti ujság.

Bp.

(Hely)

1899 X/7

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Csatorna Budapest körül.

Ezen a címen az *Esti Ujság* augusztus 3-iki száma érdekes vezető cikkelyt hozott abból az alkalomból, hogy néhány angol és belga tőkepenzes ajánlatot tett a kereskedelmi miniszternek, hogy hajózható csatornát épít Pest körül a Margithidtól a Csepel-szigetig. E cikkelyt a külföldön olvastam s nem lévén kezemen oly adat, melynek segítségével egy tévedését, még pedig fontos tévedését helyreigazítottam volna, vártam, a míg hazajövé, e közérdekű és nagyfontosságú eszme történetéhez pozitív adatok alapján hozzászólhatok.

A tévedés, melyről említést tettem az, hogy Lövy Dávid volt az első, ki egy ily csatorna megépítésének tervét fölvetette s arról 1897 július 2-án emlékiratot adott be a főváros tanácsához. Tévedés ez az állítás annyiban, hogy Lövy Dávid sem az eszme fölvetésében, sem emlékirat vagy terv kidolgozásában nem volt az első. Lövy Dávid még talán a világon sem volt, vagy mindenesetre csak iskolásgyermek lehetett, mikor ezt az eszmét egy genialis magyar mérnök fölvetette és mindenféle kisgazdasági, közegészségügyi, finciális, városrendező és fejlesztő s egyéb tekintetből szépen kidolgozta és vele egy a tudományos világot, mint Pest város hatóságát és közönségét megismertette. És az a férfiú néhai Reitter Ferenc volt.

Reitter a maga tervét már 1865-ben megismertette az illetékes körökkel, egy közp. nyomt. XX. cs. 81. sz.

külön e tárgyról irt *Dunaszabályozás Buda és Pest között, Pesti hajózási csatorna a Csepel-sziget és a soroksári Dunaág balpartján fekvő ártér ármentesítése, 3 javaslat című munkájában, melyben egy Pest város hatóságát, mint közönségét akarta eszeerejével megismertetni s annak megnyerni. Ez a nagybecsű munkája 1865-ben jelent meg s nyolcvannyoce sűrű lapra terjed. Ehhez a munkájában egy eszményi képet is mellékel, mely az általa tervezett csatorna képét mutatja a két partján elterülő palotasorral és háztömbökkel, a melynek láttára igazán megdöbben az ember szive és e sohajtás kél az ajakra: Vajha ez a szép kép megvalósulna! akkor lenne Budapest igazán világváros. Ezen a képen kívül még mellékel két térképet is; az egyikken meg van jelölve az irány, melyben a csatorna a városon keresztül vezetendő, másikon pedig az ármentesítendő terület van feltüntetve. Nemsokára ezután a M. T. Akadémia őt 1865 december 12-én tagjává választván, tervét a tudományos világnak is bemutatta, midőn székét ez intézetben 1866. november 5-én a *pesti Duna-csatorna s a hozzá kapcsolott minden remények valóstítására alkalmas utak és módokról* című közgazdasági és mértani tanulmányával elfoglalta. Hogy ez a tanulmány mint alapos lehetett, mutatja egy az a nagy tetszés, melylyel ezt fogadták, mint a tanulmánynak terjedelme, mely kilencvennyolc sűrűn nyomott oldalra terjed és megjelent a M. Akadémia kiadásában*

(A math. és természett. osztály értesítője VII. kötetében Pest 1866.)

Jól emlékszem még, mekkora lelkesedéssel fogadták annak idején Reitter genialis tervét s egy hiszem, kivitele csak a pénzhiányon mult, mert akkor tíz milliót nagyobb összegnek tekintettek, mint ma husz vagy harminc milliót.

A elmondottakból látszik, hogy a Pesten át tervezett hajózható csatorna eszméjének első megpendítője Reitter Ferenc volt. Ez nem von le Lövy ur érdeméből, hogy ő is foglalkozott ezzel az ügygyel és azt harminckét évvel annak első fölmerülése után fölkarolta; de, ha az eszmének sikere lesz, akkor — a hajózható csatorna első harcosának neve Reitter Ferencet fogja megilletni, s a hálás közönség az ideálisan szépen tervezett parton bizonyára föl fogja állítani a genialis tervező ércszobrát. Ez lesz a hála legcsekélyebb jele annak a férfiúnak az emléke iránt, ki csak a köznek élve, java férfikorában, 1874 december 9-én tisztas állásban ugyan, de szegényen halt meg, örökül hagyva Budapestnek azt a gondolatot, a mely megvalósítva igazán a világvárosok sorába fogja emelni fővárosunkat.

Toldy László dr.